

TỬ VONG được đề cập nhiều trong các công trình nghiên cứu về xã hội học dân số, nhân khẩu học, dịch tễ, y tế cộng đồng và khoa học thống kê. Tuân theo quy luật tự nhiên, con người sinh ra, lớn lên, trưởng thành, già đi và tử vong. Khác với sinh đẻ, tử vong là sự kiện chỉ xảy ra một lần trong vòng đời của mỗi cá nhân.

Tử vong không chỉ mang bản chất sinh học mà còn mang bản chất xã hội. Các công trình nghiên cứu xã hội học về tử vong đã cố gắng tìm hiểu nguyên nhân xã hội và các hành vi liên quan đến tử vong. Ngay từ thế kỷ XIX, Emile Durkheim thông qua việc thu thập các số liệu thống kê về hành vi tự tử ở các nhóm xã hội khác nhau đã chỉ ra rằng tỉ lệ tự tử là khác nhau giữa các nhóm dân cư trong cùng một xã hội và khác nhau giữa các xã hội. Những giải thích tâm lý học về tự tử không thể lý giải sự khác nhau của hiện tượng này giữa các nhóm dân cư. Tự tử là một hiện tượng xã hội, có nguồn gốc xã hội và chịu ảnh hưởng bởi sự cố kết và thống nhất nội tại của các nhóm xã hội (Bilton và cộng sự, 1993).

Trong Xã hội học dân số, các chiều cạnh xã hội như nhóm tuổi, giới tính, nghề nghiệp, tình trạng hôn nhân, dân tộc và chủng tộc, địa vị kinh tế - xã hội, địa bàn cư trú và lối sống luôn được xem xét khi tìm hiểu các yếu tố ảnh hưởng đến tử vong (Đặng Nguyên Anh, 2010).

Tử vong trẻ em là một chỉ tiêu vô cùng quan trọng khi nghiên cứu về tử vong. Lịch sử dân số thế giới đã cho thấy tử vong trẻ em thấp ở các xã hội phát triển và vẫn cao ở các nước kém/ đang phát triển. Nghiên cứu của Caldwell (1994), Mensch, Lentzner và Preston (dẫn theo Caldwell, 1994) tại các nước đang phát triển cho thấy những nhân tố xã hội đóng vai trò chủ đạo trong xác định mức tử vong trẻ em là học vấn của người mẹ, dân tộc, sống ở khu vực thành thị và học vấn của người cha. Trong đó, tỉ lệ biết chữ và từng đi học của phụ nữ ở thế hệ trước đó ảnh hưởng quan trọng nhất đến tỉ lệ sống sót ở trẻ em.

Cùng với chỉ tiêu tử vong trẻ em, tử vong mẹ cũng là một tiêu chí vô cùng quan trọng để đánh giá chất lượng dân số. Chăm sóc bà mẹ trong quá trình mang thai và sinh sản ảnh hưởng trực tiếp đến sự sống còn của trẻ sơ sinh. Do tầm quan trọng của hai chỉ tiêu này, cải thiện tình trạng tử vong mẹ và tử vong trẻ em là hai trong những mục tiêu quan trọng của thế giới nhằm thực hiện mục tiêu phát triển bền vững về đảm bảo cuộc sống khỏe mạnh và nâng cao phúc lợi cho tất cả mọi người ở mọi lứa tuổi (Mục tiêu phát triển bền vững số 3) giai đoạn 2015-2030.

Nghiên cứu về tử vong là điều cần thiết để cải thiện chất lượng cuộc sống bởi tử vong cùng với mức sinh là những nhân tố quan trọng để xác

định tỉ lệ tăng trưởng dân số. Giảm tỉ lệ tử vong vẫn là mục tiêu quan trọng trong công tác chăm sóc sức khỏe của nhiều quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam vài thập niên qua.

HỒ NGỌC CHÂM

Tài liệu tham khảo

1. Đặng Nguyên Anh. 2010. *Giáo trình Xã hội học Dân số*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
2. Bilton và cộng sự. 1993. *Nhập môn Xã hội học*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
3. Caldwell John C. 1994. *Những nhân tố xã hội và văn hóa ảnh hưởng mức chết ở các nước đang phát triển*, Trong sách: Knodel và cộng sự, *Tuyển tập các công trình chọn lọc trong dân số học xã hội*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.